

Kozmetik uygulamalarda yasal değerlendirme faktörleri

Legal evaluation factors in cosmetic procedures

Ülker Gül

Corresponding author: Ülker Gül
Ankara, Türkiye
email: profdrulkerkul@gmail.com

ORCID:
Ülker Gül: 0000-0003-4203-7998

ÖZET:

Bazı kişiler güzel ve genç görünme isteğindedirler. Bu nedenle son yıllarda kozmetik uygulamalara talep arttı. Kozmetik uygulamalar çok çeşitlidir. Bu amaçla birçok ürün ve cihaz kullanılmaktadır. Her geçen yıl kozmetik amaçlı ürün ve cihaz çeşitliliği artmaktadır.

Kişiler daima yapılan işlemin istenilen sonuçları vereceğini hayal etmektedir. Ancak yapılan uygulamalar her zaman istenilen sonuçları vermeyebilir. Uygulamaya bağlı geçici ya da kalıcı, hafif ya da ciddi istenmeyen etkiler ortaya çıkabilir. Kozmetik işlemler sağlıklı kişilere uygulanır. Bu nedenle hasta yerine kişi ibaresi kullanılır. Uygulama hastaya yapılmadığı için de yan etki yerine istenmeyen etki denilir. Kozmetik uygulamalarda bazı istenmeyen etkiler tahmin edilebilir: Örneğin enjeksiyon yapıldığında (botulinum toksini, dolgu, mezoterapi vb) ekimoz oluşabilir, ekimoz tahmin edilen istenmeyen etkidir. Kimyasal peeling uygulamasında deride hasar oluşur; derideki hasarlanma iyileşirken yeni kollajen sentezlenir. Kimyasal peeling sırasında derideki hasar oluşumu hedeflenen etkidir; istenmeyen etki değildir. Bazı istenmeyen etkiler de kalıcı ve ciddi olabilir: Skar oluşumu, nekroz, anafaksi, körlük gibi.

Sonuç olarak artan kozmetik uygulama sayısına bağlı olarak birçok şikayet ve dava gözlenmektedir. Kozmetik uygulamalarda yasal faktörler birçok etkene bağlıdır. Şikayet ve davalarda aşağıdaki faktörler gözden geçirilmelidir: Uygulama yapılacak kişinin doğru seçilmemesi, uygulama yapan kişinin hekim olmaması, uygulama yapılan mekanın sağlık kuruluşu olmaması, aydınlatılmış onamın alınmaması, steriliteye uyulmaması, doğru ürün ya da cihazın kullanılmaması gibi. Yasal bir durum ortaya çıktığında tüm bu faktörler gözden geçirilmelidir. Bu yazıda kozmetik uygulamalarda yasal sorun olarak gözlenen faktörler örnekleri ile detaylı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Botulinum toksin tip A, dermal dolgular, lazerler, kimyasal peeling, mezoterapi, adli davalar.

ABSTRACT:

People's desires to look beautiful and young have led to increased demand for cosmetic procedures in recent years. Such procedures are widely diverse and involve many products and devices. With each passing year, the array of products and devices for cosmetic purposes increases.

Typically, expectations run very high that the procedures applied will give the desired results, but in practice, cosmetic procedures do not always produce the desired results. Depending on the procedure, temporary or permanent and mild or serious undesired effects may occur. (Because cosmetic procedures are applied to healthy people, the term person is used instead of patient, and unsatisfactory results are called undesirable effects rather than side effects.) Some undesirable effects can be predicted in cosmetic procedures. For example, when an injection (botulinum toxin, filling, mesotherapy, etc.) is applied, ecchymosis, a predictable undesired effect, may occur. On the other hand, damage to the skin is the targeted effect of chemical peeling, thus, not an undesirable effect. Some undesirable effects can be permanent and serious --scar formation, necrosis, anaphylaxis, blindness, and others.

Many complaints and legal actions arise due to the increasing number of cosmetic procedures. In such cases, the following questions should be reviewed: Was the person to be treated correctly screened? Was the practitioner a physician? Was the procedure performed in a healthcare facility? Was written informed consent obtained? Did sterility adhere to the proper standards? Was the product or device used appropriate? In this article, factors leading to legal problems in cosmetic procedures are examined in detail with examples.

Keywords: Botulinum toxins type A, dermal fillers, lasers, chemical peels, mesotherapy, legal cases.

GİRİŞ

Son yıllarda olduğundan güzel ve genç görünme isteği giderek artmıştır. Güzel ve genç görünmek, insanların yaşamlarını pozitif yönde etkilemektedir. Bu nedenle günümüzde birçok insan çeşitli kozmetik işlemler yaptırmaktadır. Amerikan Plastik Cerrahi Derneğinin istatistiklerine bakıldığında, 2018 yılında Amerika’da 15,9 milyon kişinin minimal invaziv kozmetik işlem yaptırdığı görülmektedir. En sık yapılan işlemler sırası ile 7,4 milyon botulinum toksin, 2,6 milyon dolgu, 1,38 milyon kimyasal peeling, bir milyon lazer epilasyon ve 709.000 mikrodermabrazyondur. Kozmetik işlem yaptıran kişi sayısı her geçen gün katlanarak artmaktadır. Aynı istatistikten örnek verilecek olunursa botulinum toksin uygulaması 2018 yılında 2017 yılına kıyasla %3, 2000 yılına kıyasla %908 artmıştır. Dolgu uygulaması ise 2018 yılında 2017 yılına kıyasla %2, 2000 yılına kıyasla %302 artmıştır(1). Ülkemizde resmi bir veri olmasa da, botulinum toksin ve dolgu uygulaması en sık yapılan uygulamalardır.

Kozmetik uygulamalar çok çeşitlidir: Botulinum toksin, dolgu, kimyasal soyma, dermabrazyon ve mikrodermabrazyon, mezoterapi, trombositten zengin plazma (PRP), IPL, radyofrekans (monopolar, bipolar), ultrason, liposuction cihazları ve lazerler gibi. Bazı uygulamalar ürünle (botulinum toksini, dolgu, mezoterapi); bazı uygulamalar da cihazla (lazer, IPL gibi) yapılır. Lazerler farklı hedefler için üretilmiş birbirinden farklı cihazlardır. Tüm bu nedenler ile her bir kozmetik uygulamanın risk yönetimini ve güvenliğini sağlamak ayrı ayrı bilgi ve beceri gerektirir(1-21).

Toplumda kozmetik uygulamalar güvenli ve risksiz gibi algılanmaktadır. Ancak kozmetik uygulamalarda ürün ya da cihaz ile canlı organizmaya müdahale yapılmaktadır. Hiçbir uygulama tamamı ile güvenli değildir, her birinin ayrı ayrı riskleri vardır. İstenmeyen etkiler farklı ciddiyette olabilir. Ekimoz gibi geçici, skar oluşumu gibi kalıcı olabilir. Kozmetik uygulamaların sıklıkla yüze yapıldığı

göz önüne alındığında yüzde güzelleşme amacı ile yapılan bir uygulamada skar oluşması ciddi kalıcı bir problemdir. Nadiren de anaflaksi, körlük gibi ciddi istenmeyen etkiler gözlenebilir. Bu nedenler ile kozmetik uygulamaların risk yönetimi ve güvenliğinin sağlanması çok önem taşır (2-21).

Kozmetik uygulamalar hastaya değil sağlıklı kişiye yapılmaktadır. Amaç bir hastalıktan iyileşmek değil; daha güzel ve genç görünmektir. Bu nedendir ki hasta yerine kişi, komplikasyon yerine istenmeyen etki kelimeleri kullanılır. Kozmetik uygulamalarda yasal değerlendirme sıklıkla ‘eser sözleşmesi’ olarak değerlendirilmektedir.

Kozmetik uygulamalarda yasal uyumsuzluk uygun kişinin seçimi, uygulayan kişi, ürün, cihaz, uygulama alanı, uygulama prosedürü gibi birçok faktöre bağlıdır. Yasal uyumsuzluk durumlarında tüm bu faktörler gözden geçirilmelidir. Ancak bu konuda literatür yok denecek kadar azdır. Bu yazıda kozmetik uygulamalarda yasal uyumsuzluk faktörleri ana başlıklar altında incelenecektir:

Kozmetik işlem yapılacak kişi doğru seçilmiş midir?

Birçok yasal uyumsuzluk uygulama öncesi işlem yapılacak kişinin tıbbi olarak doğru seçilmediğinden ortaya çıkmaktadır.

- Kozmetik işlem için gelen kişilerde bedeni beğenmeme hastalığı bulunabilir. Bu kişiler işlem öncesi görüşmede önceden belirlenmeye çalışılmalıdır. Ancak bazen kozmetik uygulama öncesi görüşmede tespit de edilemeyebilir. Yapılan kozmetik uygulama çok güzel olsa da bu kişiler hiçbir zaman yapılan işleminden memnun olmazlar (22).
- Kozmetik uygulama talep eden kişinin kendi anatomik yapısına uymayan taleplerde bulunması bir diğer sorundur (23). Birçok kişi kendi anatomik yapısına benzemeyen sanatçı resimleri ile gelerek o sanatçıya benzeme taleplerini

iletmektedir. Deride lekeleri bulunan ve lekeye yatkın bir kişinin derideki lekelerinin tamamen yok olmasını istemesi ya da derin sivilce izlerinin tamamen kaybolması talebi tıbben mümkün olmayan taleplerdir [9,10,15,16,24].

- Uygulanacak etken madde ya da yardımcı maddelerden herhangi birine karşı alerjisi olan kişilere planlanan ürün enjekte edilmemelidir [12,13,18,19].
- İşlem yapılacak kişide engel olan bir sistemik hastalığının bulunması, ya da engel yaratan süregelen ilaç kullanımı öğrenilmeden kozmetik uygulama yapılmamalıdır [7,9,12,15,18].
- Planlanan enjeksiyon ya da uygulama bölgesi ya da bölgelerinde enfeksiyon bulunmamalıdır [7,8,12,15,18].
- Planlanan enjeksiyon ya da uygulama bölgesi ya da bölgelerinde kontrendike bir deri hastalığının bulunmamalıdır [7,9,12,15,18].
- Kişilerin daha önce yapılmış işlemlere cevabı çok önemlidir: Örneğin postinflamatuar hiperpigmentasyona (lekeye) yatkınlık ya da keloid (aşırı deri onarım cevabı) öyküsü olanlara kimyasal peeling ya da ablatif lazer uygulaması yapılmamalıdır [9,15,18,24].
- Kozmetik uygulama yapılacak kişilerin işlem sonrası kurallara uyup uyamayacakları işlem öncesi öğrenilmelidir: Birçok kozmetik işlemin hiçbir istenmeyen etkiye neden olmadan öğle arasında yapılabileceği gibi gerçek olmayan reklamlar yapılmaktadır. Her işlemin kısa ya da uzun, geçici ya da kalıcı istenmeyen etkisi olabilir. Örneğin kimyasal peeling sonrasındaki iyileşme döneminde güneş altında bulunulmamalıdır. Bu durumda güneş altında çalışması zorunlu olan ve işlem sonrası kurala uyamayacak bir kişiye kimyasal peeling yapılmamalıdır [7,9,12,15,18].
- Bazı istenmeyen etkiler kişinin işini iyi yapmaya engel olabilir: Botulinum toksini kasları geçici süre (4-8 ay) felç eder. Örneğin elleri aşırı terleyen bir keman virtüözüne palmar (avuç içi) botulinum toksini yapılmamalıdır. Ellerin-

de ortaya çıkacak olan kas zayıflığı kişinin işini tam olarak yapmasına engel olabilir [7,18].

- Bazı kişiler birkaç saat ya da birkaç gün içinde bir sosyal aktiviteye katılmak amacı ile kozmetik işlem yaptırmak istiyor olabilir. Ancak kozmetik işlemlerin uygulama ve sonrasında deride bazı önlenemeyen ya da işlemin amacı olan bulgular oluşur. Örneğin botulinum toksini, dolgu gibi enjeksiyon ile yapılan işlemlerde önlenemeyen bir etki olarak ekimoz gelişebilir. Kimyasal peeling ya da ablatif lazer uygulamasında deri üzerinde hasar oluşturulur ve iyileşirken yeni kolajen oluşumu sağlanır. Bu nedenle işlem öncesi mutlaka yakın zamanda bir sosyal aktiviteye katılıp katılmayacağı öğrenilmelidir [7,9,12,15,18].

Yapılacak kozmetik işlem için işleme uygun aydınlatma yapılmış mıdır ve yazılı onam alınmış mıdır?

Kozmetik uygulama yaptıracak kişiler çoğu kez hiçbir istenmeyen etki olmaksızın güzel bir görünüme kavuşacaklarını hayal ederler. Ancak her uygulamanın kendine özgü istenmeyen etkileri vardır. Bazen ürün doğru seçilse, uygulamayı yapan kişi yetkin olsa ve işlem doğru yapılsa da ciddi istenmeyen etkiler gözlenebilir. Kişileri yapılacak işlemin riskleri konusunda aydınlatmak hekimin ana görevlerinden biridir. Örneğin botulinum toksininin prospektüsünde aşağıdaki ibareler yer almaktadır: "Ender olarak, ciddi ve/veya ani aşırı duyarlılık reaksiyonları bildirilmiştir; anafaksi, serum hastalığı, ürtiker, yumuşak doku ödemi ve dispne bunlar arasındadır. Çok ender olarak toksinin uygulama bölgesinden uzaklara yayılmasına bağlı yan etkiler bildirilmiştir (aşırı kas zayıflığı, disfaji, aspirasyon/aspirasyon pnömonisi) ve bu olaylar bazı olgularda fatal sonuçlanmıştır." Güzelleşmek isterken kişiler ölümcül bir sonucun da olabileceğini bilmelidir⁸. Dolgu yapılırken en iyi uygulamada bile nadir de olsa damarın dolgu maddesi ile tıkanması sonucu deride nekroz ya da 'kalıcı körlük' gelişebileceğini uygulama yaptıracak kişiler bilmelidir. Epilasyon amaçlı lazer uygulamalarında kıl olmayan yerlerde yeni kıl çıkışının olabileceği de yine aydınlatmada önemli bilgilerden biri olmalıdır. Botulinum toksin uygulamasının etkisi

birkaç gün sonra gözlenir. İstenen ve pitoz (üst göz kapağı düşmesi) gibi istenmeyen etki değerlendirilmesinin uygulamadan sonraki günlerde yapılacağı konusunda kişiler bilgilendirilmelidir (7,9,12,15,18).

Aydınlatılmış onamın yazılı alınması yasal uyumsuzluk halinde kanıt değeri taşır. Onam metninde tıbbi terminoloji yerine kişilerin anlayabileceği bir terminoloji kullanılmalıdır. Hangi ürünün kullanılacağı, uygulamanın nereye yapılacağı, kişide bu uygulama için kontrendike bir durumun bulunmadığı onama yazılmalıdır. Ortaya çıkabilecek tüm istenmeyen etkiler, işlem sonrası uyulması gereken kurallar, işlem sonrası ortaya çıkabilecek sorun için aranacak kişi ve numarası gibi bilgiler ayrıntılı yer almalıdır. Cihaz kullanılacak ise onamda kullanılacak cihazın özellikleri de yazılmalıdır. Sonuç olarak aydınlatılmış onam, yapılacak uygulamaya ve yapılacak kişiye özel olmalıdır (7,9,12,15,18,25-27).

Kozmetik uygulama için dosya tutulmuş mudur?

Ne yazık ki bazı kurumlarda kozmetik işlem yapılan kişi için bir dosya düzenlenmemektedir. Herhangi bir yasal uyumsuzlukta kişinin önceki durumu, hangi kozmetik uygulamaların yapıldığı, hangi ürünlerin uygulandığı gibi bilgilere ulaşamamaktadır (7,9,12,15,18,20,21).

Kozmetik uygulama için ödeme nasıl yapılmıştır?

Bazı uygulamalar için toplu ödemeler yapılmakta, bazı uygulamalar için de fatura düzenlememe gibi durumlar olmaktadır. Toplu ödemelerde, ödeme yapılmayan günlerdeki kozmetik uygulamaların istenmeyen etkilerinde ispat sorunları da ortaya çıkabilmektedir. Bu konuya örnek epilasyon, selülit tedavi kampanyaları verilebilir.

İşlem öncesi uygulama yapılacak alanların fotoğrafı çekilmiş midir?

- Kozmetik uygulamalar sıklıkla yüze yapılır. Kozmetik uygulamalarda işlem öncesi fotoğrafı çekilmeli, hatta konuşurken-gülerken gibi mimikleri gösteren kamera çekimleri ya-

pılmalıdır. Yüz yapısı hiçbir kimsede mükemmel değildir. Kişiler kozmetik işlem sonrası daha çok aynaya bakarlar ve daha çok yüzlerini incelerler. Kozmetik işlem öncesi kişi tarafından fark edilmeyen asimetri işlem sonrası dikkati çekerek yapılan işleme atfedilebilir (7,9,12,15,18,21).

- Kozmetik işlemler para verilerek yapılır. Bazı hastalar da işlem sonrası hiçbir düzelme olmadığını iddia edebilirler. Uygulama öncesi fotoğrafı aynı zamanda işlem yapılmamış yüzün görünümünün belgesidir. Gerçekten arada fark olup olmadığı işlem öncesi fotoğraflar ile karar verilebilir (21).

Kozmetik uygulamanın yapıldığı mekan uygun mudur?

- Kozmetik uygulamalar muayenehane, poliklinik ya da hastane gibi sağlık kuruluşlarında yapılmalıdır (7,9,12,15,18). Ne yazık ki basındaki bazı haberlerde evlerde, kuaförlerde, kafelerde kozmetik işlemlerin yapıldığı dikkati çekmektedir.
- Lazer uygulama alanlarının kapılarında uyarılar asılmalıdır. Lazer uygulaması sırasında hem uygulayıcı ve hem de uygulama yapılan kişide lazer ışığından koruyucu gözlük bulunmalıdır. İşlem yapılırken aniden içeri girenlerde lazer ışığı ile gözde hasarlanma olabilir (9,10,18,20,21).

Kozmetik uygulamayı kim yapmıştır?

Kozmetik uygulama yaptırmayı planlayan kişiler, işlem öncesi işlemi yapacak kişinin kozmetik uygulamalar için eğitim almış bir hekim olup olmadığını öğrenmesi gerekir (7,9,12,15,18). Kozmetik uygulamalarda istenmeyen etkilerin çoğu hekim olmayan kişilerin yaptığı uygulamalardır. Bazı sağlık kuruluşlarında bile bazı kozmetik uygulamalar hekim dışı kişilerce yapılmaktadır. Bu durumlar kişilere ciddi risk oluşturmaktadır. Örneğin kimyasal peeling için deride kontrollü hasar yapan asitler kullanılmaktadır. Bu asitler yanlışlıkla göze temas ederse görme kaybına neden olabilir; deride fazla süre tutulması ya da yüksek konsantrasyonda uygulanması da deride

ciddi yanıklara ve skarlara neden olabilir [15,18]. Epilasyon amaçlı kullanılan lazer, IPL gibi cihazların hekim olmayan kişilerce yapılması yanıklar gibi yan etkilere de neden olduğu gözlenmektedir. Hatırlanacağı üzere yakın zamanda kuaför tarafından yapılan bir dolgu nedeni ile dudaklarında ciddi reaksiyon gelişen bir kişinin haberi basında uzun süre yer almıştı.

İşlem sırasında tıbbi kurallara uyulmuş mudur?

Bu bölümde diğer maddelerde anlatılmayan genel tıbbi kurallar yer almaktadır.

Her hasta için hasta sedye örtüsü değiştirildi mi?

Başka bir hasta için kullanılan sedye ya da uygulama koltuğu örtüsü, hastanın işlemi bitince değiştirilmelidir. Sedye örtülerine bazı uygulamalarda kan teması, bazı uygulamalarda genel vücut derisi teması olabilir. Bir hastadan başka bir hastaya istenmeyen bulaşların önlenmesine azami dikkat edilmelidir.

Sterilite

Bazı uygulamalarda risk sadece steriliteye uyulmama ile ortaya çıkar. Yapan kişi her şeyi usulüne göre yapmış olabilir, ya da kullanılan ürün en iyi ürün olabilir; ancak uygulayıcının sterilite kurallarına uymaması enfeksiyon gibi ciddi istenmeyen etkilere neden olabilir [7,9,12,15,18].

- Enjeksiyon ile uygulanan işlemlerde (botulinum toksini, dolgu, mezoterapi, PRP gibi) uygulama yapılacak derinin temizlenmesi, uygulama yapacak kişinin de sterilite kurallarına uyması gerekir.
- PRP için kişiden kan alınır, santrifüj edilir ve yeniden kişinin derisine enjekte edilir. Bu işlem zincirinde kanın steril tüpe konulması, santrifüj sırasında kontaminasyon olmasının engellenmesi gibi sterilite koşullarına uyulmaz ise kişide ciddi enfeksiyonlar oluşabilir.
- Saç ekimi gibi cerrahi müdahaleler ameliyathane koşullarında yapılmalıdır.

• Kozmetik işlemlerde hastaya temas edecek tüm alet ve cihazların sterilite kurallarına uygun olarak kullanılması gerekir. En basitinden ortak enjektör kullanılmamalıdır. Uygulama için kullanılacak tüm cerrahi malzeme steril olmalıdır. Epilasyon amacı ile kullanılan lazer başlıkları kurallara uygun temiz kullanılmalıdır; aksine bir kişideki human papilloma virüsü başka bir kişiye bulaştırabileceği unutulmamalıdır.

- Dolgu, botulinum toksini, mezoterapi, PRP gibi işlem sonrası da işlem yapılan alan sterilite kurallarına bağlı olarak temizlenmelidir.

Enjeksiyon yaparken damara gelip gelmediğinden emin olunmuş mudur?

Enjeksiyon ile derinin alt bölümlerine madde verilerek yapılan uygulamalarda (botulinum toksini, dolgu, mezoterapi, PRP gibi), verilen maddenin damara verilmemesi gerekir. Enjeksiyonu yapmadan önce enjektör geri çekilerek damarda olup olmadığına bakılmalıdır. Enjektöre kan gelirse o alana madde enjekte edilmemelidir [7,12,18].

İp uygulaması sırasında sinir hasarı açısından takip yapılmış mıdır?

İp uygulamaları deri altında görmeden yapılan işlemlerdir. İşlem sırasında herhangi bir nörolojik semptom dikkatlice takip edilmelidir. İşlem sırasında hastanın yakınmaları dikkate alınmalıdır.

Uygulama sırasında korunması gereken vücut alanları korunmuş mudur?

Kimyasal peeling işlemi kimyasal madde ile deride kontrollü hasar oluşturma uygulamasıdır. Bu uygulama sıklıkla yüze yapılır. Gözlerin mutlaka çok iyi korunması gerekir. Aksi durumda işlem uygularken kazaen göze damlayabilir ya da yüz derisinin kıvrımlı yapısı ile göze doğru akma yapabilir. Kimyasal madde göze temas ederse kalıcı görme problemlerine neden olabilir [15,18].

Lazer gibi başlıkla geniş alanlara uygulanan işlemlerde nevüs görünümlü pigment lezyonları üzerine uygulama yapılmamalıdır. Bu pigmente

lezyonların dermatoskopik incelemeleri yapılmalı, gerekli ise cerrahi eksizyonları ve histopatolojik incelemeleri yapılmalıdır [10,18].

Kullanılan ürün uluslararası standartlara sahip midir?

- Kullanılacak ürün uluslararası standartlara sahip olmalıdır [6,12,13,15,18,20,21]. Uygulama öncesi uygulanan ürünler hakkında kişiler detaylı bilgi almalı, hazırlama sırasında görmelilerdir.
- Botulinum toksini hariç kozmetik ürünlerin yasal olarak ilaçlar için gerekli olan güvenlik çalışmaları yapılmamaktadır [8,18,20,21]. Bu nedenle uygulama yapan hekimin uyguladığı ürünün etiketini, üretim kodu gibi bilgileri kişinin dosyasına eklemesi gerekir. Uygulama sonrası ortaya çıkabilecek istenmeyen etkinin üründen kaynaklanıp kaynaklanmadığı ancak bu şekilde anlaşılabilir [20,21].
- Bazı mezoterapi ürünlerinin kutularında deriye topikal uygulanması önerisi yazarken, mezoterapi ürünlerinin hepsi deri altına enjekte edilmektedirler. Üretici firmanın önerisi dışında uygulama risk ve güvenlik açısından başlı başına riske neden olabilir [21].
- Bazı mezoterapi uygulamaları birkaç ürünün karıştırılması ile uygulanır. Bu kokteyllerde etken maddelerin birbiri ile etkileşimleri ve insan organizmasına yaratacağı sorunlar da bilinmemektedir [6,20,21].

Uygulama yapılan cihaz uluslararası standartlara sahip midir ve üretim amacına uygun mu kullanılmıştır?

- Birçok kozmetik uygulama cihazla yapılmaktadır. Lazerler, radyofrekans cihazları, ultrason cihazları vb cihazlar uluslararası standartlara sahip olmalıdır. İşlem yaptıran kişi kendisine uygulama yapılacak cihazı görüp etiketine bakmalıdır [2,6,9,10,18,20,21].
- Toplumda lazer denilince her amaca uygun tek bir cihaz anlaşılmaktadır. Lazerler çok çeşitlidir ve hedef etkinlikleri de farklıdır: Lazerler

epilasyon, vasküler, cilt yenileme, dövme silme gibi birçok amaçlar için kullanılır ve bu amaçlar için ayrı ayrı üretilir. Bazı istenmeyen etkilerin de hedefe uygun lazer kullanımı olmadığı için ortaya çıktığı unutulmamalıdır [9,10,18,20,21].

Kozmetik uygulamanın yapıldığı mekanda istenmeyen etkiler için gereken önlemler alınmış mıdır?

Uygulama yapılan mekanda istenmeyen etkiye yönelik ilaçlar, ürünler ya da aletler hazır ve ulaşılabilir olarak bulunmalıdır. Enjeksiyon ile uygulanan ürünlerde çok nadir de olsa alerji ya da ölümcül olabilen anafilaksi riski vardır. Bu duruma müdahale edebilecek acil ilaçlar hazır ve erişilebilir bir şekilde bulunmalıdır. Hyaluronik asit dolgu yapılan kurumlarda herhangi bir istenmeyen etkide kullanılabilmek için hyaluronidaz enziminin kullanım için hazır olması gerekir. Acil durumda aranacak numaralar, yapılacak canlandırma uygulamaları gibi eylem planları uygulama yapılan kurumda önceden oluşturulmuş olması gerekir [18,20,21].

İstenmeyen etki yönetiminde aksaklık olmuş mudur?

Bazı istenmeyen etkiler tahmin edilebilir, bazıları tahmin edilemez. Dolgu, mezoterapi, botulinum toksini gibi bazı deri altına madde verme şeklinde uygulanan kozmetik işlem sırasında çok nadir olarak anafilaksi gelişebilir. Anafilakside saniyeler önem taşır. Çok hızlı şekilde anafilaksi tedavisi uygulanmalıdır. Eğer tedavi hızlı ve usulüne göre yapılmaz ise kişi kaybedilebilir. Anafilaksinin lokal anestezi sırasında da ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır [19].

Dolgu uygulamalarında en önemli yan etki damar obstrüksiyonu ile dokuda beslenme bozukluğu ve nekroz oluşumudur. Nadir gözlenen bu istenmeyen etki genellikle uygulama sırasında bulgu verir. Ancak nadiren geç istenmeyen etki olarak da gözlenebilir. Dolgu alanında ağrı, beyazlama, morumsu ağ görünümü, renk değişikliği gibi bulgular ile tanı konulur. Eğer bu durum ortaya çıkar ise, çok acil bir şekilde doktora ulaşması ve hızla tedavi uygulanması gerekir. Aksi halde nekroz gelişip kalıcı hasar ortaya çıkabilir. Bu nedenle işlem yapan doktor istenmeyen bazı etkiler için gece gündüz

ulaşılır olmalıdır. Dolgu yapılan kişiye doktorun telefonları verilmeli ve istenmeyen etki gözlemlendiğinde hızla müdahale yapılması sağlanmalıdır (12,18).

Mahremiyet sağlanmış mıdır?

Bazı kişiler kozmetik işlem yaptırdığının başka

kişilerce bilinmesini istemezler. Bu nedenle bazı kişiler için işlem yapılan kişiler birbirini görmeyecek şekilde planlama yapılması gerekebilir. Ayrıca, kozmetik uygulamalarda öncesi ve sonrası resimler kişilerin yazılı onamı olmadığı sürece hiçbir şekilde herhangi bir amaç için kullanılmamalıdır (20,21).

KAYNAKLAR

1. Plastic Surgery Report 2018. American Society of Plastic Surgeons. Available at: <https://www.plasticsurgery.org/documents/News/Statistics/2018/plastic-surgery-statistics-full-report-2018.pdf> [cited: 03.05.2020]
2. Gül Ü. Kozmetoloji nedir ve kapsadığı alanlar nelerdir. In: Gül Ü, Kozacı LD, Hancı H. Eds. Adli Kozmetoloji. Seçkin Kitabevi, 2018, Ankara [in Turkish].
3. Gül Ü (Special Issue Editor). Göz Çevresi Kozmetolojisi. Türkiye Klinikleri Cosmetic Dermatology - Special Topics 200;2(1).
4. Gül Ü (Special Issue Editor). Erkek Kozmetolojisi. Türkiye Klinikleri Cosmetic Dermatology - Special Topics 2010; 3(1).
5. Gül Ü (Special Issue Editor). Genç ve Güzel Görünme- Numune Sağlık Dergisi Özel Sayısı, 2011 [in Turkish].
6. Gül Ü (Special Issue Editor). Dermatokozmetolojide Alternatif Yöntemler. Türkiye Klinikleri Cosmetic Dermatology - Special Topics 2012;5(4).
7. Gül Ü (Translation Editor). Botulinum Toksin Uygulamaları: Pratik Rehber (Ed. Rebecca Small, Dalano Hoang). Dünya Kitabevi. 2015, Ankara.
8. Botox Kısa Ürün Bilgisi. Available at: <https://pdf.ilacprospektusu.com/6637-botox-liyofilize-toz-iceren-flakon-kub.pdf> [cited: 03.05.2020] [in Turkish].
9. Gül Ü (Special Issue Editor). Dermatolojik tedavide lazer. Türkiye Klinikleri J Dermatol - Special Topics 2016;9(1).
10. Gül Ü (Translation Editor). Lazer Uygulamaları: Pratik Rehber (Ed. Rebecca Small, Dalano Hoang). Dünya Kitabevi. 2017, Ankara.
11. Gül Ü. Laser Treatment in Hyperhidrosis and Bromhidrosis. Türkiye Klinikleri J Dermatol - Special Topics 2016;9(1):62-5.
12. Gül Ü (Translation Editor). Dermal Dolgu Uygulamaları: Pratik Rehber (Ed. Rebecca Small, Dalano Hoang). Dünya Kitabevi. 2016, Ankara.
13. Gül Ü. Cosmetic filler materials. Türkiye Klinikleri J Cosmetol 1998;1(1):56-64.
14. Gül Ü. Autologous Filler Materials: Autologen, Isolagen, Plasmagel. Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences 2005;1(39):23-5.
15. Gül Ü. Kimyasal peeling seçimi ve uygulama teknikleri. In: Tüzün Y. Ed. Dermatolojide Gelişmeler -6. Has Matbaacılık, İstanbul, 2008:116-9 [in Turkish].
16. Gül Ü. Skin aging and chemical peeling. Türkiye Klinikleri Cosmetic Dermatology - Deri Yaşlanması Özel Sayısı. 2008;1(1):25-34.
17. Gül Ü. Microneedling. Türkiye Klinikleri Cosmetic Dermatology - Alternative (Complementary) Medicine for Dermocosmetology Special Issue 2012;5(4):1-4.
18. Gül Ü (Translation Editor). Kozmetik Dermatolojide Komplikasyonlar. Tedavi Becerileri. (Ed. Ganesh S. Pai). Dünya Kitabevi. 2019, Ankara.
19. Gül Ü. Kozmetik ürünler, kozmetik uygulamalar ve allerji. In: Gül Ü, Kozacı LD, Hancı H. Eds. Adli Kozmetoloji. Seçkin Kitabevi, 2018, Ankara [in Turkish].
20. Gül Ü. Adli Kozmetoloji Nedir Ve Hangi Durumlarda Hukuki Sorunlar Oluşabilir?. In: Hakeri H, Doğan C. Eds. 9 - 12 Ekim 2019, Antalya. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Hukuku Araştırmaları Birimi, III. Uluslararası Tıp Hukuku Kongresi Bildirileri Kitabı. Adalet Yayınevi, Ankara . 2019:1145-50 [in Turkish].

21. Gül Ü. Estetik Uygulamalarda Yasal Süreçte Önemli Faktörler. In: Hakeri H, Doğan C. Eds. 9 - 12 Ekim 2019, Antalya. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Hukuku Araştırmaları Birimi, III. Uluslararası Tıp Hukuku Kongresi Bildirileri Kitabı. Adalet Yayınevi, Ankara . 2019: 1151-4 [in Turkish].
22. Houschyar KS, Philipps HM, Duscher D, ve ark. The Body Dysmorphic Disorder in Plastic Surgery - A Systematic Review of Screening Methods. *Laryngorhinootologie* 2019;98(5):325-32.
23. Johnson CM Jr, Anderson JR. When the patient wants facial cosmetic surgery. *Am Fam Physician* 1977;16(3):170-6.
24. Gül Ü. Hyperpigmentation as a complication in cosmetic procedures. *Türkiye Klinikleri Cosmetic Dermatology - Special Topics* 2011;4(2):53-8.
25. Hekimler ve Tabip Odası Yöneticileri İçin Mevzuat. Aydınlatılmış Onam Kılavuzu. Available at: https://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=983:onam&catid=26:etik&Itemid=65 [cited: 03.05.2020] [in Turkish].
26. Türk Dermatoloji Derneği (Turkish Society of Dermatology). Available at: <http://www.turkdermatoloji.org.tr/> [cited: 03.05.2020] [in Turkish].
27. Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği. Available at: <http://www.plastikcerrahi.org.tr/> [cited: 03.05.2020] [in Turkish].